

琵琶行 白居易

Tỳ Bà Hành Bạch Cư Dị

Lê Văn Đăng phiên lục

琵琶行并序

Lời tựa của tác giả

元和十年，予左遷九江郡司馬。明年秋，送客湓浦口，聞船中夜彈琵琶者，聽其音，錚錚然有京都聲；問其人，本長安倡女，嘗學琵琶於穆曹二善才。年長色衰，委身為賈人婦。遂命酒，使快彈數曲，曲罷憫然。自敘少小時歡樂事，今漂淪憔悴，轉徙於江湖間。予出官二年，恬然自安，感斯人言，是夕，始覺有遷謫意，因為長句歌以贈之，凡六百一十六言，命曰琵琶行。

Năm Nguyên Hoà thứ 10, ta về giữ chức Tư Mã ở quận Cửu giang. Qua mùa thu năm sau, đêm ra tiễn khách bên bến sông Bồn, chợt nghe thuyền ai có tiếng đàn Tỳ Bà vọng lại. Nghe trong tiếng đàn thánh thót, âm vang điệu nhạc ở kinh đô. Bèn hỏi gốc gác. Người đàn trả lời rằng: “Tôi vốn là con hát, quê ở Trường An, học đàn Tỳ Bà với hai danh sư Mục và Tào. Nay tuổi đã cao, nhan sắc tàn tạ, lấy chồng làm con buôn [thường theo thuyền buôn đi đây đi đó]”. Nghe vậy, cho dọn rượu ra đãi, xin nàng đàn lại cho nghe. Đàn xong cảm xúc vô vàn, nàng bèn kể lại cuộc đời mình từ lúc còn trẻ, vui sướng, cho tới lúc lưu lạc giang hồ khổ nhọc. Ta về đây làm quan đã được hai năm, thanh thản, yên ổn. Hôm nay nghe nàng này nói chuyện, cảm thương cho số phận lưu đầy! Bèn làm một bài thơ dài tặng nàng ta, gồm 616 lời, gọi là Tỳ Bà Hành.

(Nguyễn Hữu Vinh dịch)

白居易 琵琶行

Bạch Cư Dị Tỳ Bà Hành

Phan Huy Vịnh Gảy Đàn Tỳ

潯陽江頭夜送客
楓葉荻花秋瑟瑟
主人下馬客在船
舉酒欲飲無管絃

Tầm Dương giang đầu dạ tống khách
Phong diệp dịch hoa thu sắt sắt
Chủ nhon hạ mã khách tại thuyền
Cử tửu dục ẩm vô quản huyền

Bến Tầm Dương, canh khuya đưa khách.
Quạnh hơi thu, lau lách đìu hiu.
Người xuống ngựa, khách dừng chèo,
Chén quỳnh mong cạn, nhớ chiều trúc ty.

醉不成歡慘將別
別時茫茫江浸月
忽聞水上琵琶聲
主人忘歸客不發

Túy bất thành hoan thảm tương biệt
Biệt thời mang mang giang tẩm nguyệt
Hốt văn thủy thượng tỳ bà thanh
Chủ nhon vong quy khách bất phát

Say những luống ngại khi hầu rẽ,
Nước mênh mông đượm vẻ gương trong.
Tiếng tỳ chợt vẳng trên sông,
Chủ khuấy khoả lại, khách dùng dằng xuôi.

尋聲暗問彈者誰
琵琶聲停欲語遲
移船相近邀相見
添酒回燈重開宴

Tầm thanh ám vấn đàn giả thù
Tỳ bà thanh đình dục ngữ trì
Di thuyền tương cận yêu tương kiến
Thiên tửu hồi đăng trùng khai yến

Lần tiếng sè, hỏi ai đàn tá ?
Lững tiếng đàn, nán ná làm thình.
Dời thuyền theo hỏi thăm tình,
Chong đèn, thêm rượu, còn dành tiệc vui.

千呼萬喚始出來
猶抱琵琶半遮面
轉軸撥絃三兩聲

Thiên hô vạn hoán thù xuất lai
Do bảo tỳ bà bán giá diện
Chuyển trục bát huyền tam lưỡng thanh

Mời mọc mãi thấy người bở ngỡ,
Tay ôm đàn che nửa mặt hoa.
Vận đàn vài tiếng dạo qua,

未成曲調先有情
絃絃掩抑聲聲思
似訴平生不得志
低眉信手續續彈
說盡心中無限事
輕攏慢撚抹復挑
初為霓裳後六么
大絃嘈嘈如急雨
小絃切切如私語
嘈嘈切切錯雜彈
大珠小珠落玉盤
間關鶯語花底滑
幽咽泉流水下灘
水泉冷澀絃凝絕
凝絕不通聲漸歇
別有幽愁暗恨生
此時無聲勝有聲
銀瓶乍破水漿迸
鐵騎突出刀鎗鳴
曲終收撥當心畫
四絃一聲如裂帛
東船西舫悄無言
唯見江心秋月白
沈吟放撥插絃中
整頓衣裳起斂容
自言本是京城女
家在蝦蟆陵下住
十三學得琵琶成
名屬教坊第一部
曲罷曾教善才服
妝成每被秋娘妒
五陵年少爭纏頭

Vị thành khúc điệu tiên hữu tình
Huyền huyền yếm ức thanh thanh tứ
Tự tố bình sanh bất đắc chí
Đê my tín thủ tục tục đàn
Thuyết tận tâm trung vô hạn sự
Khinh long mạn nhiên mặt phục khiêu
Sơ vi Nghê thường hậu Lục yêu
Đại huyền tào tào như cấp vũ
Tiểu huyền thiết thiết như tư ngữ
Tào tào thiết thiết thác tạp đàn
Đại châu tiểu châu lạc ngọc bàn
Gian quan oanh ngữ hoa đề hoạt
U yết tuyên lưu thủy hạ than
Thủy tuyên lãnh sáp huyền ngưng tuyệt
Ngưng tuyệt bất thông thanh tiêm yết
Biệt hữu u sầu ám hận sanh
Thử thời vô thanh thảng hữu thanh
Ngân bình sạ phá thủy tương bình
Thiết kỵ đột xuất đao thương minh
Khúc chung thu bát đương tâm hoạch
Tứ huyền nhứt thanh như liệt bạch
Đồng thuyền tây phảng tiếu vô ngôn
Duy kiến giang tâm thu nguyệt bạch
Trầm ngâm phóng bát sáp huyền trung
Chỉnh đồn y thường khởi liễm dung
Tự ngôn bốn thị kinh thành nữ
Gia tại Hà mô lăng hạ trú
Thập tam học đắc tỷ bà thành
Danh thuộc giáo phường đệ nhứt bộ
Khúc bãi tăng giáo thiện tài phục
Trang thành mỗi bị Thu Nương đồ
Ngũ lăng niên thiếu tranh triền đầu

Tuy chưa trọn khúc, tình đã thoảng hay.
Nghe nảo nuốt mấy dây bút rút,
Dường than niềm tẩm tức bấy lâu.
Chau mày, tay gảy khúc sầu,
Giải bày mọi nỗi trước sau muôn vắn.
Ngón buông, bắt, khoan khoan dịu dặt,
Trước Nghê thường, sau thoát Lục yêu.
Dây to nhường đổ mưa rào,
Nỉ non dây nhỏ như trò chuyện riêng.
Tiếng cao thấp lẫn chen liền gảy,
Mâm ngọc đầu bỗng nảy hạt châu.
Trong hoa, oanh riu rít nhau,
Suối tuông róc rách chảy mau xuống ghềnh.
Tiếng suối lạnh, dây mảnh ngừng tắt,
Ngừng tắt nên phút bật tiếng tơ.
Ôm sầu, đau giận ngăn-ngờ,
Tiếng tơ lặng lẽ bấy giờ càng hay.
Bình bạc vỡ tuôn đầy mạch nước,
Ngựa sắt giong, thét ngược tiếng đao.
Cung đàn trọn khúc thanh tao,
Tiếng buông xé lụa, lụa vào bốn dây.
Thuyền mấy lá đông tây lặng ngắt,
Một vầng trăng trong vắt lòng sông.
Ngâm ngùi đàn bát xếp xong,
Áo xiêm khép nép hầu mong giải lời.
Rằng xưa vốn là người kẻ chợ,
Còn Hà mô trú ở lân la.
Học đàn từ thuở mười ba,
Giáo phường đệ nhất sổ đã chép tên.
Gã thiện tài sợ phen dừng khúc,
Ả Thu Nương ghen lúc điểm tô.
Ngũ lăng, chàng trẻ ganh đua,

一曲紅綃不知數
鉤頭銀篦擊節碎
血色羅裙翻酒汗
今年歡笑復明年
秋月春風等閑度
弟走從軍阿姨死
暮去朝來顏色故
門前冷落車馬稀
老大嫁作商人婦
商人重利輕別離
前月浮梁買茶去
去來江口守空船
繞船月明江水寒
夜深忽夢少年事
夢啼妝淚紅闌干
我聞琵琶已嘆息
又聞此語重唧唧
同是天涯淪落人
相逢何必曾相識
我從去年辭帝京
謫居臥病潯陽城
潯陽地僻無音樂
終歲不聞絲竹聲
住近湓江地低濕
黃蘆苦竹繞宅生
其間旦暮聞何物
杜鵑啼血猿哀鳴
春江花朝秋月夜
往往取酒還獨傾
豈無山歌與村笛
嘔啞嘲哳難為聽
今夜聞君琵琶語

Nhứt khúc hồng tiêu bất tri số
Điền đầu ngân bễ kích tiết toái
Huyết sắc la quần phiên tửu ô
Kim niên hoan tiếu phục minh niên
Thu nguyệt xuân phong đẳng nhàn độ
Đệ tẩu tùng quân a di tử
Mộ khứ triêu lai nhan sắc cố
Môn tiền lãnh lạc xa mã hy
Lão đại giá tác thương nhơn phụ
Thương nhơn trọng lợi khinh biệt ly
Tiền nguyệt Phù Lương mãi trà khứ
Khứ lai giang khẩu thủ không thuyền
Nhiều thuyền nguyệt minh giang thủy hàn
Dạ thâm hốt mộng thiếu niên sự
Mộng đề trang lệ hồng lan can
Ngã văn tỳ bà dĩ thán tức
Hựu văn thử ngữ trùng tức tức
Đồng thị thiên nhai luân lạc nhơn
Tương phùng hà tất tăng tương thức
Ngã từng khứ niên từ đế kinh
Trích cư ngoạ bệnh Tầm Dương thành
Tầm Dương địa tịch vô âm nhạc
Chung tuế bất văn ty trúc thanh
Trú cận Bồn giang địa đề thấp
Huỳnh lô khổ trúc nhiều trạch sanh
Kỳ gian đán mộ văn hà vật
Đỗ quyên đề huyết viên ai minh
Xuân giang hoa triêu thu nguyệt dạ
Vãng vãng thủ tửu hoàn độc khuynh
Khí vô sơn ca dữ thôn địch
Âu nha triêu triết nan vi thính
Kim dạ văn quân tỳ bà ngữ

Biết bao the tấm chuốc mua tiếng đàn.
Vành lược bạc gãy tay nhịp gõ,
Bức quần hồng hoen ố rượu roi.
Năm năm lần nữa vui cười,
Mãi gió trăng chẳng đoái hoài xuân thu.
Buồn em thấy, lại sầu dì thác,
Làn hôm mai đổi khác hình dung.
Cửa ngoài xe ngựa vắng không,
Thân già mới kết đôi cùng khách thương.
Khách trọng lợi khinh thường ly cách,
Mãi buồn chề, sớm téch miền khơi.
Thuyền không đậu bến mặc ai,
Quanh thuyền trăng dải, nước trôi lạnh lùng.
Đêm khuya, sức nhớ vòng tuổi trẻ,
Lệ trong mơ hoen vè phấn son.
Nghe đàn ta đã chạnh buồn.
Lại rầu nghe nỗi nữ non mấy lời,
Cùng một lứa bên trời lận đận,
Gặp gỡ nhau lọ sẵn quen nhau.
Từ xa kinh khuyết bấy lâu,
Tầm Dương đất trích, gối sầu hôm mai.
Chôn cùng tịch lấy ai vui thích,
Tai chẳng nghe đàn địch cả năm.
Sông Bồn gần chôn cát lăm,
Lau vàng, trúc vỡ nảy mầm quanh hiên.
Tiếng chi đó nghe liền sớm tối,
Cuộc kêu sầu, vượn hót nữ non.
Hoa xuân nở, nguyệt thu tròn,
Lần lần tay chuốc chén son riêng ngừng.
Há chẳng có ca rừng địch nội,
Giọng líu lo, nhiều nỗi khó nghe.
Tiếng tỳ nghe dạo canh khuya,

如聽仙樂耳暫明

Như thánh tiên nhạc nhĩ tạm minh

Dường như tiên nhạc gần kề bên tai.

莫辭更坐彈一曲

Mạc từ cánh toạ đàn nhứt khúc

Hãy ngồi lại gảy chơi khúc nữa,

為君翻作琵琶行

Vì quân phiên tác tỳ bà hành

Sẽ vì nàng soạn sửa bài ca.

感我此言良久立

Cảm ngã thử ngôn lương cửu lập

Tần ngần dường cảm lời ta,

卻坐促絃絃轉急

Khước toạ xúc huyền huyền chuyển cấp

Dén ngồi bắt ngón đàn đà kíp dây.

淒淒不似向前聲

Thê thê bất tự hướng tiền thanh

Nghe nảo nuốt khác tay đàn trước,

滿座重聞皆掩泣

Mãn toạ trùng văn giai yểm khắp

Khắp tiệc hoa tuôn nước lệ rơi.

座中泣下誰最多

Toà trung khắp hạ thủy tối đa

Lệ ai chan chứa hơn người ?

江州司馬青衫濕

Giang châu Tư Mã thanh sam thấp

Giang châu Tư Mã đượm mùi áo xanh.